

**ҚР ПРЕЗИДЕНТІНІҢ 2023 ЖЫЛҒЫ 1 ҚЫРКҮЙЕКТЕГІ «ӘДІЛЕТТІ
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАҒДАРЫ» ЖОЛДАУЫН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ
КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІНЕ АРНАЛҒАН «ҚОҒАМДЫҚ
ПРОЦЕСТЕРДІ ЖАҢҒЫРТУ МАЗМҰНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
КОНСТИТУЦИЯСЫ МЕН ЗАҢНАМАСЫ: ДИАЛОГ ЖӘНЕ ҮДЕМЕЛІ ДАМУЫ»
АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«КОНСТИТУЦИЯ И ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В
КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ: ДИАЛОГ И
ПОСТУПАТЕЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ», ПОСВЯЩЕННОЙ КОНСТИТУЦИОННО-
ПРАВОВЫМ АСПЕКТАМ РЕАЛИЗАЦИИ ПОСЛАНИЯ ПРЕЗИДЕНТА РК ОТ
1 СЕНТЯБРЯ 2023 ГОДА «ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КУРС СПРАВЕДЛИВОГО
КАЗАХСТАНА»**

**COLLECTION OF MATERIALS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
«CONSTITUTION AND LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE
CONTEXT OF MODERNIZATION OF SOCIAL PROCESSES: DIALOGUE AND
PROGRESSIVE DEVELOPMENT», DEDICATED TO THE CONSTITUTIONAL AND
LEGAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE ADDRESS OF THE
PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN DATED SEPTEMBER 1, 2023
«ECONOMIC COURSE OF FAIR KAZAKHSTAN»**

АСТАНА, 2023

УДК 342.4 (574)
ББК 67.400 (5Каз)
Қ 54

Редакционная коллегия:

Главный редактор: Бектурганов А.Е.

Члены редакционной коллегии: Мукашева А.А., Сактаганова И.С., Нургалиева А.Б.,
Ахметов Е.Б.

ISBN 978-601-337-920-3

Қазақстан Республикасы Президентінің 2023 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» Жолдауын іске асырудың конституциялық-құқықтық аспектілеріне арналған **«Қоғамдық процестерді жаңғырту контексіндегі Қазақстан Республикасының Конституциясы және заңнамасы: диалог және үдемелі даму»** халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдар жинағы. - Астана: Еуразия ұлттық университеті. Л. Н. Гумилева, 2023. – 363 б.

Сборник материалов международной научно-практической конференции **«Конституция и законодательство республики казахстан в контексте модернизации общественных процессов: диалог и поступательное развитие»**, посвященной конституционно-правовым аспектам реализации Послания Президента Республики Казахстан от 1 сентября 2023 года «Экономический курс Справедливого Казахстана». – Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2023. – 363 с.

Collection of materials of the international scientific and practical conference **«Constitution and legislation of the Republic of Kazakhstan in the context of modernization of social processes: dialogue and progressive development»**, dedicated to the constitutional and legal aspects of the implementation of the Address of the President of the Republic of Kazakhstan dated September 1, 2023 «Economic course of Fair Kazakhstan». – Astana: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2023. – 363 p.

Халықаралық ғылыми-практикалық конференция баяндамалар жинағында Әділетті Қазақстанды құрудың ұлттық идеясы шеңберінде жүргізіліп жатқан конституциялық және сот-құқықтық реформаның өзекті аспектілеріне қатысты мәселелер қарастырылған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции рассмотрены вопросы, касающиеся актуальных аспектов конституционной и судебно-правовой реформы, проводимой в рамках национальной идеи построения Справедливого Казахстана.

The collection of materials of the international scientific and practical conference considered issues related to the current aspects of constitutional and judicial law reform, carried out within the framework of the national idea of building a just Kazakhstan.

ISBN 978-601-337-920-3

УДК 342.4 (574)
ББК 67.400 (5Каз)

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2023
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2023
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2023

институты қоғамның, мемлекеттік аппараттың және азаматтардың құқықтық сана мен құқықтық мәдениет деңгейін арттыруға ықпал етеді. Конституция үстемдігі баршаға қадір-қасиетті, еркіндік пен әділдікті заңнамалық және практикалық қамтамасыз етуге бағытталуға тиіс. Ата-бабаларымыз айтып кеткендей, «әділ заң – аспан тірегі».

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасының Конституциялық Соты туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы 2022 жылғы 5 қарашадағы № 153-VII ҚРЗ;
2. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы 1991 жылғы 16 желтоқсан;
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылғы 30 тамыз;
4. Қазақстан Республикасы Конституциялық Сотының «Қазақстан Республикасындағы конституциялық заңдылықтың жай-күйі туралы» жолдауы;
5. Абдрасулов Е.Б. Толкование закона и норм Конституции: теория, опыт, процедура. - Алматы, 2002;
6. Бейбитов М.С. Институт конституционного контроля в Республике Казахстан: эволюция и проблемы модернизации. - Алматы, 2005;

ӘДІЛЕТТІК ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Мақұлбеков Бағлан

*Л.Н.Гумилев атындағы Евразия Ұлттық Университеті
заң факультетінің конституциялық және азаматтық құқық кафедрасының оқытушысы,
з.ғ.к., доцент.*

Өткен жылдың маусым айында бүкіл халықтың дауыс беру жолымен Ата Заңымызға енгізілген өзгерістер мен толықтырулар еліміздің болашақтағы даму жолдарын айшықтап берді. Ата Заңымыз қоғамдық қажеттіліктен туындаған жаңа нормалармен толықтырылып, құқықтық демократияны іс жүзінде дамытуға жол ашты. Әділетті Қазақстан құрудың стратегиялық жоспары – бұл Қазақстан Республикасының экономикалық, әлеуметтік, саяси дамуының жаңа кезеңдеріне көшуді білдіреді. Аталған реформалық өзгерістер мен бастамалардың құқықтық реттеусіз жүзеге асырылуы мүмкін емес екенін естен шығармау қажет. Қоғамда орын алған даулар мен құқықбұзушылықты реттеуде сот билігінің атқаратын ролі ерекше. Өзінің құқықтық бастауын Ата Заңымыздан алатын Отандық сот жүйесі Қазақстан халқының заңды мүдделерін, бостандықтарын, игіліктерін қорғау жолында абыройлы еңбек атқаруда.

Сот – құқықтық реформасын ойдағыдай жүзеге асыру барысында жаңаша, халықаралық стандарттардың талабына сай келетін кешенді шаралар қарастырылуда. Соның нәтижесінде халықтың сеніміне ие болатын, тәуелсіз сот жүйесі құрылды. Қазақстандық сот жүйесі толығымен заманауи ақпараттық технологиялармен жабдықталып, ал ІТ технологиялық жаңалықтарды енгізуде ТМД елдерінің ішінде алғашқы орынды иемденіп қана қоймай, халықаралық дәрежеде үлкен беделге ие болды.

“Сот кабинеті”, “Төрелік”, “Талдау”, “Ахуал орталығы”, “Жобалау офисі” сервистері жаңа бастама – электронды сот ісін жүргізу процесіне көшудің жолын ашты.

Бүгінгі күні сот ғимараттарына бармай-ақ, үйде отырып, сотқа арыз беру, керекті ақпараттарды алу, сот процессіне қатысу мүмкін болды. Елімізде жүргізіліп жатқан цифрландыру саясаты сот жүйесінің де барлық бағыттарын қамтып, жасанды интеллект қорытындыларын пайдалануға қол жетіп отыр.

Алға басудың, реформалық жаһанданудың шегі жоқ. Сот жүйесін ізгілендіру шаралары жаңа қарқынмен дамуда. Бірінші кезекте білікті, теориялық дайындықтары жоғары, сот практикасын меңгерген судья кадрларын дайындау, тағайындау мәселесі күн тәртібінен түспеуі тиіс. Екінші кезекте қоғамда болып жатқан индустрияландыру, инвесторлар тарту, кіші және орта бизнесті дамыту, заң үстемдігін қамтамасыз ету сияқты мәселелерді құқықтық жағынан қамтамасыз ететін реформалық шараларды жүзеге асыру қажет. Бүгінде сот жүйесін қаржыландыру мәселесі оңынан шешілуде. Мемлекет басшысының сот төрағаларын сайлау туралы ұсынысын ендірудің алға шаралары қарастырылуда. Сот жүйесіне өткен жылы енген әкімшілік соттары сот төрелігін жүзеге асыруда айтарлықтай көрсеткіштерге қол жеткізуде. Қазіргі уақытта сот – құқықтық реформасының жаңа белесі ретінде – елімізде кассациялық сот жүйесін құру мәселесі қызу талқылануда.

Жаңа жүйе ретінде құрылатын Кассациялық сот халықтың толығымен Жоғарғы Сотқа дейінгі қол жетімділігін, жаппай кассация сатысын жүргізуді қамтамасыз етеді деген үміттеміз. Жалпы, осы Кассациялық сот енгізу мәселесіне терең талдау жасау, халықаралық және Отандық сот жүйесінің өткен жолын саралау, ғалымдар мен сот ардагерлерінің пікірлері мен ұсыныстарын ескеру арқылы қадам жасаған дұрыс болар еді.

Бүгінгі халықаралық конференция заң ғалымдарының докторы, профессор Ермек Баяхметұлы Абдрасуловтың 60 жылдық мерейтойына орай өткізіліп отырғалы белгілі.

Ермек Баяхметұлы Отандық заң ғылымы саласында өзіндік орны бар, конституциялық құқықтың тұрақтану, даму бағыттары туралы көптеген зерттеулер жүргізген, заңгерлер қауымы ортасында беделі бар, белгілі тұлға. Біз еліміздің Жоғарғы Сотында қатар қызмет атқарған жылдарда оның сот жүйесінің даму жолдарын талдау, жоспарлау барысында ғылыми және практикалық шараларға бастама жасағанын жақсы білеміз. Ғылым жолы «инемен құдық қазғандай» дейді дана халқымыз. Осы жолды тек үнемі ізденіс үстінде жүретін, талмай еңбектенетін, өз еңбегінің нәтижесінен қуат алатын азамат қана сүрінбей, шаршамай өтеді.

Өткен жылғы қантар оқиғасынан кейін еліміздің саяси өмірінде күрделі де жауапты бетбұрыстар жасау, стратегиялық жоспарлау міндеттері туындады. Ең бірінші кезекте қоғамдық қатынастарды реттейтін заңнамаларды, оның қатарында Ата Заңымызға қажетті өзгертулер мен толықтырулар енгізу міндеті күн тәртібінде тұрды. Осы жауапкершілігі үлкен, сындарлы шараны жүзеге асыру үшін құрылған арнаулы жұмыс тобының қатарына Ермек Баяхметұлының енуі оған Мемлекет басшысының тарапынан көрсетілген үлкен сенім мен құрмет еді. Бұл тек ғалымның жеке басына ғана емес, сонымен қатар ол қызмет атқаратын Евразия ұлттық университеті, оның ішінде заң факультетінің ұстаздар ұжымына көрсетілген зор сенім еді. Аталған сенімді Ермек Баяхметұлының жоғары дәрежеде атқарып шыққанына бәріміз куә болдық.

Ермек Баяхметұлы ТМД және басқа да шетелдік ғалымдармен іскерлік байланыс орнату, ортақ зерттеулер жүргізу барысында табысты еңбек етіп жүр. Бұл жағдай біздің Университеттің атын шығаруға, мәртебесін көтеруге ықпал жасауда.

«Алпыс – тал түс»- дейді дана халқымыз.

Ермек бауырымыздың өмір және еңбек жолында қанаты талмай, қаламы мұқалмай, өскелең ұрпақты тәрбиелеу барысында шаршамай, жасымайтын жігер, жаңа қарқынмен еңбек ете беруіне тілектеспіз.